

شکایت هنرجویان هنرستان موسیقی به مجلس، (به سبب انتصاب علی‌نقی وزیرس به عنوان ریاست هنرستان موسیقی)

مهرداد خلقی

هنر، همواره در راه آموزش، دچار مشکلاتی بوده که هنوز هم لاینحل می‌نماید. نیم‌نگاهی به مشتاقان نواختن ساز^۱ یا انواع شیوه‌های خط^۲ و نقاشی^۳ برای ورود به کلاس‌های آموزشی و یادآوری احساسات اولین روزهای هنرآموزی، ما را وامی‌دارد تا «روانشناسی آموزش هنر»^۴ را بیاموزیم.^۵

درحال حاضر گذشته از مواردی خاص از تولیدات هنری، هنر متداول، از کیفیت حقیقی خود پایین‌تر می‌نماید که یکی از علت‌های این امر، شیوه و مراحل آموزش است. اقتصاد هنر، عامل دیگری است که در شیوه‌های آموزش هم باید مورد توجه قرار گیرد. نگارنده با تجربه‌اندک خود در مرزهای ایران، به این نتیجه رسیده که آموزش، حین اشتغال و درآمدزایی از همان هنر، ثمربخش‌تر است.

پیشترها بسیاری از فنون و هنرها به صورت امروزی طبقه‌بندی نشده و مجموعه‌ای از چند رشته یا آمیخته‌ای از توانائی در چند هنر بودند. تعداد آنها کمتر و حجم اطلاعات، بیشتر بوده است. این امر علاوه بر بعضی معایب، دارای محسناتی نیز بوده است.^۶ برای نمونه، یک هنرمند زرگر، با ملیله و مرصع‌کاری،

۱. آلت موسیقی.

۲. نستعلیق، ثلث، ...

۳. اروپایی و ایرانی.

۴. آموزش از طریق هنر بحث دیگری است، منظور چگونگی راهنمایی هنرجو و پرورش استعدادهاى اوست.

۵. این ذوق و علاقه امانتی الهی است.

۶. در گذشته، خانه شاگردی یا شاگردی خانه‌زاد نوعی از این شیوه بوده که برای امروزه باید علمی شود.

۷. با نگاهی به دسته‌بندی مشاغل و هنرها و صنایع دستی می‌توان این امر مهم را دریافت.

علینقی وزیری

جوهر و نقره‌سازی، مخراج‌کاری، قالکاری و... آشنایی داشته یا یک نوازنده تار علاوه بر ساخت و تعمیر انواع آلات موسیقی نجاری، رنگسازی، دامداری و کشاورزی نیز می‌دانسته است. بررسی شیوه‌های آموزش هنر به صفحات بیشتری نیاز دارد و ما با توجه به عنوان سند یافت شده به موسیقی می‌پردازیم.

آموزش موسیقی در ایران^۲

موسیقی، متأسفانه هنری شفاهی فرض شده است و در سنت آموزشی آن، فرهنگ مطالعه و کتابت جای کمی داشته است. صرف نظر از دوره‌هایی خاص^۳ که اهل علم توجهی ویژه به موسیقی داشته و درباره آن رساله‌ها می‌نوشتند، موسیقی بیشتر در دست موسیقی نواها بوده است^۴ که « ترس و تکرار» سبب شده تا از حالت تقلیدی فراتر نرود.

در تاریخ یکصد سال اخیر موسیقی ایران، دو ایدئولوژی ملی ایرانی و حرفه‌ای اروپایی، با یکدیگر اختلاف داشته‌اند که طرفداران هر کدام از این دوشیوه یک اشتباه مشترک دارند و آن اینکه تکنیک‌های پیشرفت‌های موسیقی دنیا، برای موسیقی ایران، خوب نیست و آن را از هویت و ملیت خود دور می‌سازد، که این یک اشتباه بزرگ است.

تعلیم موسیقی پنجه(سینه به سینه) : استاد آهنگی^۵ را به وسیله ساز خود نواخته و هنرجو به همراه سازش که در مقابل او آماده به تعلیم نشسته، متابعت وی را می‌نماید.

تعلیم موسیقی به شیوه امروز(نتی) : با رجوع به کتاب‌های آموزشی متداول، آموزش‌های مبدأ از خط حامل و ارزش زمانی نت‌ها و محل قرارگرفتن آنها روی آلت موسیقی(ساز) شروع می‌شود.

معایی را که برای شیوه قدیمی آموزش موسیقی در ایران برمی‌شمرند، به علت بی‌توجهی به روش‌های انتقال علوم است. طبیعی است که در گذر ایام، حافظه آنان که هیچ دست‌نوشته‌ای از تجارب و آموخته‌های خود ندارند، دستخوش حوادث گوناگون و اشتباه شود.^۶

۱. دستورحکاک، ص ۵۱.

۲. برای کسانی که با نوازندگی وارد این عرصه می‌شوند و نه تئوریسین‌ها.

۳. از نیمه‌های قرن نهم هجری، رساله‌ای در موسیقی نظری به چشم نمی‌آید

۴. جوادی، غلامرضا، موسیقی ایران / از آغاز تا امروز، ۳ جلد، تهران، همشهری، ۱۳۸۰، ص ۱.

۵. این آهنگ یا ردیف و ... خود مقوله‌ای است قابل بحث.

۶. متأسفانه در سال‌های دور، عدم تمایل اساتید فن به ثبت و نگارش اطلاعات و سوزنیده شدن بخش زیادی از منابع کاغذی در میهن عزیزمان توانسته است حاصل عشق اندیشمندان و زحمتکشان را به دست ما برساند و این شرح در هنرها و صنایع دیگر نیز دیده می‌شود.

بعضی که به شیوه‌های جدید ایراداتی را وارد می‌دانند، با پدیده «نت و خط حامل»، ماورائی و اشتباه برخورد می‌نمایند که اگر سراغی از نسخ قدیمی و نام‌آوران موسیقی همچون عبدالقادر مراغی^۱ و دیگران بگیرند، درمی‌یابند که صوت از طریق تصویر قابل ثبت و انتقال و «نت‌نگاری» به شیوه‌های دیگر در موسیقی ایران مرسوم بوده است.

همان گونه که اگر یک نوشته خوب را به کسی بسپاریم که آشنا به خواندن^۲ نیست، نتیجه نخواهیم گرفت و اگر یک نوشته بد را به خواننده خوب بدهیم، می‌تواند معایب آن را برطرف سازد، موسیقی نیز در هنگام تبدیل از صوت به تصویر و برعکس^۳، خشک و بی‌روح نخواهد شد. باید در امر نگارش تئوری موسیقی و اجرای آن دقت لازم صورت گیرد و مسئله مفید یا مضر بودن خط نت نیست. کنترپوان، هارمونی، ارکستراسیون، کمپوزیسیون و سازبندی‌های متنوع سازهای ایرانی هنوز هم در بیشتر ساخته‌های موسیقی‌مان جایگاه شایسته خود را ندارند و امید بهبودی فراوان است.

علینقی وزیری

فرزند موسی‌خان میر پنج نوازندگی تار را در پانزده سالگی نزددائی خود، حسین‌علی‌خان آغاز نمود و اولین دروس نت‌خوانی را از یاورخان گرفت. او که سوابق نظامی بسیار داشته و از مشروطه خواهان شد، با کمک مصطفی قلیخان بیات راهی فرانسه گشت. سه سال در مدرسه عالی موسیقی آنجا و دو سال در «هوخ شوله» آلمان درس موسیقی خواند. پس از مراجعت، مدرسه عالی موسیقی را دائر کرد و سعی داشت موسیقی ایرانی را با کمک تکنیک‌های اروپایی، زندگی تازه‌ای بخشد. از جمله خدمات او، تأسیس «کلوپ موزیکال» و سینما صنعتی برای بانوان، برپایی کنسرت، تألیف کتاب‌های آموزشی و سرود مدارس است. دو سمفونی، نمایشنامه، اپرت و پانتومیم‌هایی را در کارنامه خود دارد. وزیری به علت اختلاف با سردمداران وقت برکنار شد، اما بعد از چند سال با سمت استادی دانشگاه مشغول به کار و در ۱۳۲۰ مجدداً به ریاست امور موسیقی کشور رسید و به سال ۱۳۵۰ بازنشسته شد.

منابع

- جوادی، غلامرضا، موسیقی ایران از آغاز تا امروز، ۳ جلد، تهران، همشهری، ۱۳۸۰.
اسناد موسیقی مجلس شورای اسلامی، کتابخانه شماره ۲.
ماهنامه‌های مجله موسیقی و موزیک ایران.
خالقی، روح‌ا...، سرگذشت موسیقی ایران، تهران، مؤسسه ماهور، ۱۳۸۱.

۱. قرن نهم هجری و مؤلف کتاب کنزالالحان و مقاصد الاحان.

۲. منظور از کلمه «خواننده»، نوازنده یا خواننده‌ای است که قصد اجرای نت‌ها را دارد.

۳. حالت عملی به علمی و برعکس.

۴. یکی از صاحب‌منصبان موزیک نظام.

جناب آقای وزیر فرهنگ

ما اجداد* کنندگان دلیل که هنر جوان در روز متوسطه عالی - هنرستان موسیقی - هستیم ترجمه انجام محترم را جلب نمود میمروفر میدارد :

تا سه هفته پیش هنرستان موسیقی یکی از آموزشگاههای برجسته کشور ما شمرده میشدند * تدریس مواد علمی و عملی رشته های مختلف موسیقی در آنجا نظیر سایر کنسرواتوارهای کشورهای متحدن انجام میگرفت و ما هنرجویان با علاقه زیاد تحصیل مشغول و خوشنود بودیم از اینکه بعد از انجام تحصیلات هم تراز هنرجویان سایر کنسرواتوارها شمرده شده ومانند آنان خدایم ترانست بحال هنر و موسیقی خدمت نمائیم چه سر رشته کار بایدست شخصی چون آقای سرکرده مین باشیان بود که خود سیزده سال در کنسرواتوار های برلین وژنو تحصیل موسیقی پرداخته راز چگونگی آموزش و تعلیمات این فن طبق اصول علمی مطلق و با شوقی فراوان برای ترویج موسیقی علمی در کشور و پیشرفت تحصیلات ما از هیچگونه بذل مباحثت و کوشش دریغ نمینمود * با اینحال بی مقدمه و بی سبب در سه هفته پیش اداره امور موسیقی کنسرواتوار هنرستان از دست ایشان گرفته شده بدست آقای علی نقی وزیر فرهنگ سپرده شده این شخص گویا اینکه از موسیقی ایرانی سر رشته ندارد تحصیلات اساسی در موسیقی علمی ندارد و چنانکه مطلع ایم دوسه سال در اروپا بسر برده ولی در هیچیک از آموزشگاههای بزرگ موسیقی تحصیلات رسمی ننموده و در هیچیک از رشتهها تخصصی نیافته است اما در مراجعت بیوز ادعا و تبلیغات و حمایت اشخاص متنفذ و بواسطه اطلاع از موسیقی علمی شهرت بی پایه بدست آورده و سرمایه هستی قرارداد داده است چه از ایشان تا کنون چیز نواختن تار در هیچیک از رشته های موسیقی تخصصی مشهود نشده و اگر تا بحال چند آهنگ یا سرود ساخته اند از لحاظ فن موسیقی بسیار نا پخته و بی تاعده است چنانکه کسی که نیژ که تحصیلاتی در این فن ندارند نظیر آنها را بسیار ساخته اند گذشته از این ایشان سابقا هفت سال تصدی هنرستان موسیقی دولتی را عهده دار بوده و هرگز نتیجه قابلی از تعلیمات و دعاوی ایشان بدست نیامده است چنانکه زنده همه معلوم است * اینک کماردن چنین شخصی بهماست موسیقی کشور جز گسخته شدن رشته امور تحصیلی و خدر رفتن پولیگه دولت برای تاسیس و ایجاد هنرستان بسبک نوین متحمل گردیده و از بین بردن زحمات چندین ساله ما هنرجویان نمره دیگری نخواهد داشت * ما هنرجویان که پس از چندین سال تحصیل و کسب آشنائی به رموز فن بدرجه رسیده ایم که میتوانیم ادبیات موسیقی علمی را شناخته و آثار موسیقی دانان بزرگ را اجرا کنیم و تا بحال بوسیله دادن - کنسرتها و نواختن آثار اساتید بطور انفرادی و دسته جمعی در حضور شنوندگان ایرانی و خارجی

امتحان خود را دادیم اما چگونه ممکن است تحصیلات خود را تحت نظر و سرپرستی شخصی ادامه دهیم که در موسیقی علمی تخصصی نداشته و قادر با اجرای کوچکتر اثر از آثار اساتید فن نیست. چگونه چنین شخصی و دست‌پارای کسی مانند آقای خالقی که موسیقی را در این شهر در این استان از عقل سلیم دور است خواهند توانست در موقع امتحانات سالیانه قوه و مترمندی و زحمات ما و محلمین ما را را تشخیص داده و در امور تحصیلی ما تفاوت نموده ما را بصوب مقصود رهبری کنند برای اینکه عرایض ما حمل بر غرض نشود حاصل ضریم در هر محفل و در حضور هر هیئتی که تعیین شود پرتری معلومات فنی خود را نسبت باین اقایان نشان داده و دعوی خود را اثبات کنیم. بعلاوه در اثر تغییراتی که در این چهار هفته در اداره موسیقی کشور روی داده است استادان ما که البته هزار بار از ما هنرجویان آگاه‌ترند و میدانند که در آخر سال کسی نیست تا بتواند نتیجه زحمات ما را برای هر شاگرد متحمل شده باشد تشخیص دهد یا کمال دلسردی یا موثر اشتغال دارند و البته ما هنرجویان که از یک تا چند سال باختتام تحصیلات ما بیشتر نمانده است نخواهیم توانست با این تغییر روش و با دلسردی محلمین بتحصیلات خود ادامه دهیم.

بنا بر این به پاس زحمات چندین ساله ما هنرجویان و برای خدمت به ترقی علم و هنر در میهن عزیز و بنام حق و انصاف استدعا داریم باین وضع ناپه‌نجان خاتمه داده و اداره موسیقی را بگف کفایت شخصی که در حقیقت موجد این سازمان بسبب جدید بوده و از هر حیث شایستگی امور آنرا دارد بسپارند تا بتوانیم با اطمینان خاطر تحصیلات خود را بپایان رسانیم.

اگر وزارت فرهنگ میخواهد که آقای وزیری نیز شغلی در این رشته داشته باشند و شاگردانی بسبب ایشان تربیت شوند مقتضی است بجای برهم زدن هنرستان که بر پایه محکم علمی قرار گرفته آموز نگاه خاص جداگانه‌ای تاسیس نمایند و امور موسیقی ایرانی را بایشان بسپارند زیرا بر اهل فن و حسی خود موسیقی دانان ایرانی پوشیده نیست که اختلاط این دو روش چنانکه فعلا با اجرای آن اقدام نموده‌اند بی‌قلعه میباید با معروض داشتن این مراتب و با هدیه‌های زیادی که دولت کنونی برای ترقی و

وزارت فرهنگ

ریاست مجلس شورای ملی

اداره موسیقی کشور
شماره ۳۵۰۰ / ۲۱۰
تاریخ ۲۷ آذر ۱۳۲۰
نوبه ۹

پاسخ نامه شماره (۸۰۹۷ / ۲۰ / ۸ / ۲۹) تقاضای هنرجویان هنرستان موسیقی بنگی خلاف واقع و در اثر تحریکات خارجی بعمل آمده است.

برنامه دوره عالی هنرستان موسیقی سابقاً از تصویب شورای عالی فرهنگ نگذشته و اخیراً برنامه تنظیم شده که بعرض شورای برسد تا تحصیلات هنرجویان برپایه استواری گذارد شود علاوه بر تمام رشته های علمی و عملی موسیقی اروپائی چنین در نظر گرفته شده است که موسیقی ایرانی نیز سبک علمی در هنرستان تدريس شود تا هنرجویان در آن آموزشگاه تربیت شوند که از روزه موسیقی اروپائی و ایرانی هر دو اطلاع داشته باشند.

ضمناً استحضار میدهد که این هنرجویان بتحریر غلام ایوب رحسین (شاگرد هنرستان) که سابقه خوبی در هنرستان داشته و آنها را در محلی خارج از هنرستان جمع کرد و آنها نیز از روی نادانی وی تجربه ای تحت تاثیر او درآمد مانند وزارت فرهنگ نیز نادانان موسیقی کشور ستورد اد که هر یک از هنرجویان که از کرده خود پشیمان میشوند و به هنرستان مراجعه مینمایند آنها را نصیحت کنند و کلاً سها بیز بزند که تحصیلات خود ادامه دهند.

از طرف وزیر فرهنگ

مستاداً
۲۰/۹/۳۵
۱۳۲۵

وزیر فرهنگ
مستاداً
۲۰/۹/۳۵
۱۳۲۵

پیام بهارستان / ۲۵، س ۴، ش ۱۶ / تابستان ۱۳۹۱